

Opplegg til lesestund: *Vi roper i skogen*

Trude Tjensvold, Samlaget 2023.

TIPS:

- **La barna sitte i en halvsirkel foran deg.** Da kan alle se bildene i boka underveis i lesinga.
- **Lag en koffert eller boks** hvor du kan putte ting eller bilder som passer med boken du skal lese. Da kan dere snakke om disse tingene før dere begynner å lese.
- **Et lesestopp** er en pause du tar midt i lesinga. Det kan komme spontant, for eksempel når barna har et spørsmål eller oppdager noe i et bilde, eller det kan være planlagt av deg som leser høyt. Da kan dere snakke om det som skjer i boka sammen.
- **Et oppslag** er det samme som en dobbeltside i bildeboka. Fordi bildebøker ofte ikke har sidetall, teller man i oppslag 1, 2, 3 osv. Oppslag 1 starter etter siden med tittel.

FØR LESING

- **Forslag til ting du som voksen kan legge i en fortellerkoffert eller boks (se tips over):**
Noen «naturting» det går an å finne i den nærmeste skogen, f.eks. kongler (én som er spist på, og én som er hel?), kvister fra ulike trær (både bartrær og løvtrær), elgbæsje, en fin eller rar stein, mose.
- **Forslag til noe du som voksen kan fortelle eller snakke med Sokkedyret* om:**
Du – eller Sokkedyret, kan ta fram én ting om gangen og snakke med barna om hva det er. Kanskje noen vet hva ulike trær heter, kanskje noen har samlet på fine ting de har funnet i skogen?
Deretter kan dere snakke med utgangspunkt i et eller flere av følgende spørsmål:
 - Hvilke dyr har dere sett i skogen?
 - Hvilke dyr bor i skogen i nærheten av der dere bor? Eller ved skolen?
 - Hvilke dyr vet dere om som fins i skogen andre steder i Norge?
 - Kan dere navn på noen rovdyr, dyr som spiser andre dyr? (Det kan være bjørn, ulv, jerv, gaupe, rev, fjellrev, grevling.)
 - Kan dere navn på noen hjortedyr/klovdyr? (Det kan være elg, rådyr, rein, hjort.)
 - Kan dere navn på noen mårdyr? (Jerv, grevling, oter, mår, mink, røyskatt, snømus)
 - Kan dere navn på noen gnagere? (F. eks.: bever, ekorn, hare, lemen, rotte, mus)
 - Kan dere navn på noen fugler?
 - Kan dere navn på noen insekter?
 - Kan dere navn på noen fisker som lever i skogsvann?Det kan være fint om du som er voksen noterer på et stort ark hva barna kan navnet på. Kanskje dere har lyst til å finne ut mer om noen av dyra eller tingene etter lesinga? Se også aktiviteter etter lesing.
- **Se på bokas omslag og snakk om hva dere ser:**
 - Hva legger dere merke til på forsiden? (La barna beskrive hva de ser på bildet.)
 - Kan noen lese hva boka heter? (Les selv hvis ingen av barna vil.)

Les gjerne høyt teksten på bokas bakside før dere leser selve boka. (Her kan du som er voksen vurdere om du kutter litt i teksten: I stedet for å lese «*Vi roper i skogen* er ei faktabok for dei aller minste...», kan det være lurt å bare lese «*Vi roper i skogen* er ei faktabok om skogens mange lydar (...)».

- Hvilke lyder tror dere forfatteren har skrevet om?
- Tenk etter: Hvilke lyder har dere hørt i skogen?

Å være detektiver i naturen – og i boka

Du som leser høyt, kan gi elevene roller som detektiver før du begynner å lese høyt fra boka. Du kan for eksempel si: «Denne boka handler jo om lydene i skogen og naturen. Hun som har laget boka, vil vise oss ting hun har lagt merke til og lært om hva slags lyder som fins. Når vi leser denne boka sammen, trenger jeg hjelp fra dere til å finne ting i bildene, men også til å komme på og fortelle om ting dere har opplevd og lært når dere har vært ute i skogen. Kan vi være detektiver sammen? Hvis du legger merke til et dyr eller noe annet i boka du kan navnet på eller vet noe om, må du rapportere om det når vi har lesestopp. Det er også viktig for oss detektiver å finne ut om vi finne ut mer om det vi finner. Vi kan lage ei liste over dyr og andre ting fra boka, og seinere kan vi lage ei liste over dyr vi har sett i skogen i nærheten av her vi bor, både små dyr og store dyr. Vi naturdetektiver er forskere som teller dyr. Vi passer på at de har det de trenger for at det ikke skal bli færre av dem.»

Organisering av boka og lesestopp

Boka er en faktabok som er rammet inn av en tur bort fra byens ståk og larm. På oppslag 2 ser vi så vidt en voksen og et barn på vei inn i skogen med sekk på ryggen. Uten at disse to blir presentert som personer, er det gjennom dem vi opplever skogen, på lag med fortelleren i boka, selveste skogens konge. Elgen henvender seg direkte til leseren, både med spørsmål og med faktaopplysninger. Mot slutten av boka er barnet, ei jente, og den voksne på vei hjem fra skogen, og vi ender opp tilbake i byen. Vel hjemme igjen forteller jenta fra turen til resten av familien ved middagsbordet hjemme.

Til alle lesestopp der barna blir oppfordret til å late som om de er dyr som snakker sammen, kan du spørre om noen vil vise og la resten av gruppa gjette hva dyrene (eller trærne) snakker om. Et annet alternativ er å gi en elev rollen som ekspert og tolk: når et par viser for gruppa, oversetter og forklarer eksperten hva dyrene sier og gjør.

UNDERVEIS: LESESTOPP

Til alle lesestopp: Hva ser dere i bildet? Hva tror dere kommer til å skje videre?

NB! Lesestoppene er bare forslag. Noen ganger kan det være fint å lese hele boka gjennom først uten å stoppe, og deretter gå tilbake å samtale om noen av oppslagene.

Oppslag 1 – Lydene i byen

- Hvilke lyder finnes i byen?
- Hvilke lyder finnes på skolen? Og der dere bor?

Oppslag 2,3 og 4 – Stille i skogen?

- Hvilke dyr ser dere? Hvilke dyrespor?

Oppslag 5 og 6 - Fuglesang

- Hvilke fugler kan dere navnet på?
- Vet noen av dere hvordan de synger?
- Vet dere hvorfor de synger?
- Når på året synger fuglene mest? Hvorfor?

Oppslag 7 og 8 – Maur med antenner

- Hva vet dere om maur?
- To og to: lat som dere er de to maurene på bildet som snakker med hverandre med antennene sine (oppslag 8). Hva sier dere til hverandre?

Oppslag 9 og 10 – Rådyr som bjeffer

- Hva vet dere om rådyr?
- To og to: lat som dere er de to rådyrene på bildet som bjeffer til hverandre i skogen (oppslag 10). Hva sier dere til hverandre?

Oppslag 11 og 12 - Ulvekor

- Hva vet dere om ulv?
- Del gruppa i to. Hver gruppe skal late som dere er en ulveflokk. Sammen skal dere bestemme hva ulinga deres skal bety. Den andre gruppa skal gjette hva dere uler om. Etterpå bytter dere.

Oppslag 13 og 14 - Ekornliv

- Hva vet dere om ekorn?
- To og to: lat som dere er ekorn som snakker sammen med lyder og kroppsspråk. Hva sier dere til hverandre?

Oppslag 15 og 16 - Trær

- Hvilke treslag kan dere navn på?
- Hva er forskjellen på bartrær og løvtrær?
- Hvilke treslag fins ved skolen? Hjemme der dere bor?
- To og to: lat som dere er trær i samme familie, så dere «snakker» samme språk. Lag treskulpturer og bestem hvordan språket deres er, med lyder, typer lukt og bevegelser. Velg noe dere vil si eller advare om og vis til gruppa. Hva sier de til hverandre?

Oppslag 17 og 18 - Biedans

- Hva vet dere om bier?
- To og to eller i grupper. Lag en biedans med bevegelse og lyder. Velg noe dere vil si eller fortelle om og vis til gruppa. Hva tror dere dansen forteller om?

ETTER LESING

1. Hvilke dyr finner vi i Norge?

Barna får et ark hver, og får 5-10 minutter til å skrive ned navn på så mange norske, ville dyr de kan komme på. Insekter, fugler og fisker skal ikke være med på lista. Du som er voksen tar tida med stoppeklokke. Barna setter seg sammen i grupper, og teller hvor mange forskjellige dyr de har fått til sammen. Gruppene sier etter tur antall dyr de har funnet, og hvilke dyr. Den voksne kan skrive navnet på alle dyrene på tavla hvis dere er inne, eller notere i ei bok hvis dere er ute.

2. Hva vet dere om dyrene?

Den voksne lager lapper (A5) med ett dyrenavn på hver lapp. Ta utgangspunkt i de dyrene barna har funnet i fellesskap under oppgave 1, og suppler eventuelt fra lista under oppgave 3. Barna er sammen to og to eller i større grupper. Hver gruppe får én eller to lapper, avhengig av antall barn. I fellesskap skal gruppa arbeide med spørsmålene under, først uten å bruke hjelpemidler.

- Hvordan ser dyret ut? Har dere sett dyret noen gang?
- Er dyret planteeter eller rovdyr?
- Vet dere noe annet om dette dyret?

Gruppene kan så få arbeide mer med spørsmålene med hjelp fra voksne og bruke tilgjengelige ressurser der dere er eller på biblioteket. Gruppa kan få presentere sitt dyr, eventuelt som del av oppgave 3.

3. Hvilke dyr hører sammen – og hvorfor gjør de det?

Den voksne legger ut fire sirkler av tau eller hyssing på gulvet, én for hver av dyrefamiliene: ROVDYR, HJORTEDYR, GNAGERE, MÅRDYR. Gruppene kommer fram etter tur og presenterer sitt dyr for klassen. Før det hele begynner, kan de få en tenkepause på ett minutt for å bli enige om hvilken familie de vil plassere dyret sitt i. Når gruppa har presentert sitt dyr, skal de legge sin lapp med dyrenavn i en av ringene og begrunne hvorfor de vet/tror dyret hører hjemme der. Jerven, som står under rovdyr i oversikten, er også et rovdyr, og alle mårdyrene er også rovdyr, fordi de spiser andre dyr.

ROVDYR

Alle rovdyr lever av å drepe og spise andre dyr. De tar også døde dyr, åtsler. Rovdyrene lever på toppen av næringskjeden. Alle rovdyrene har spisse tenner som er godt egnet til å rive opp pels, hud og kjøtt. Rovdyrene har en mage, slik som oss mennesker. Det fins store og små rovdyr.

MÅRDYR

Alle mårdyrene har en kjertel under halsen som kan sprøyte ut illeluktende væske. Mårdyrene er fryktløse, slanke, smidige, raske og muskuløse rovdyr med perfekt hørsel, luktesans og syn. Når de i tillegg har spisse tenner, er det ikke vanskelig å tenke seg at de er gode jegere!

Mårdyr: Jerv, grevling, oter, mår, mink, røyskatt og snømus.

HJORTEDYR

Alle hjortedyrene – elg, hjort, rådyr og rein – har praktfulle gevir på hodet. Geviret felles hvert år. Det er bare hannen som har gevir. Det finnes ett unntak; reinsdyret. Der har både bukken og simla gevir. Hjortedyrene er også klovdyr. Klovdyr, eller klauvdyr, er en gruppe pattedyr som kjennetegnes ved at de har et partall tær, eller klauver. Klovene er den nederste delen av foten. Klovdyrene har fire mager og kan derfor spise planter.

GNAGERE

Gnagerne er den mest tallrike pattedyrgruppen i Norge. Alle gnagere har to skarpe, flate tenner i overkjeven og underkjeven. Disse tennene vokser hele livet, noe som er helt nødvendig da gnagerne, som navnet tilsier, stadig gnager. Hvis tennene ikke hadde vokst, hadde de blitt nedslitt av all gnagingen. Gnagerne gnager på trær, bark, kvister og treverk. Alle gnagere er planteetere, men mus og rotter er ikke alltid like kresne. De spiser det de kommer over.

Beveren er den største av gnagerne. Med sine tenner som eneste verktøy feller den store trær. Den gnager like godt på land som under vann. Beveren liker seg best i vannet, og kan være under vann i fem minutter av gangen. Ekorn og hare er andre store gnagere. Lemen, rotte og mus er små gnagere. Piggsvin og spissmus er litt spesielle. De spiser insekter og er derfor ikke gnagere.

Opplegget er laget av Toril Hægeland, universitetslektor ved OsloMet, 2025.

* For mer info om Sokkedyret: Se film på lesoglek.no